

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1855

Vragen van de leden **Hijink** en **Karabulut** (beiden SP) aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over *de aandacht die corruptie krijgt in de convenantenaanpak* (ingezonden 20 april 2017).

Antwoord van Minister **Ploumen** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) (ontvangen 15 mei 2017).

Vraag 1

Kunt u een reactie geven op de recente zaak waarbij ook de bestuurlijke top van Shell op de hoogte zou zijn geweest van een omkoopaffaire in Nigeria?¹

Antwoord 1

Instellingen uit diverse landen, waaronder de FIOD, doen onderzoek naar deze zaak. Lopende het onderzoek van het Openbaar Ministerie kan niet inhoudelijk worden gereageerd.

Vraag 2

Zijn u andere gevallen bekend van multinationals die bij corruptieaffaires in Nigeria betrokken zijn geweest? Zo ja, welke en wat is de afloop van die affaires geweest?

Antwoord 2

Er zijn gevallen bekend van multinationals (niet Nederlands) die bij corruptieaffaires in Nigeria betrokken zijn geweest en veroordeeld zijn tot het betalen van een geldsom. Er zijn geen meldingen geweest over Nederlandse bedrijven in Nigeria.

Vraag 3

Op welke wijze krijgt omgang met corruptie door Nederlandse bedrijven aandacht in het convenantenbeleid en in het bijzonder in het convenant over de energiesector?

Vraag 4

Wat is uw beleid ten aanzien van corruptiebestrijding in relatie tot ontwikkelingshulp en handel?

¹ <https://www.rtlnieuws.nl/nederland/top-shell-wist-van-corruptie-van-beurden-afgeluisterd-door-politie>

Antwoord 3 en 4

Corruptie, waaronder omkoping van ambtenaren in binnen- en buitenland, is strafbaar voor de Nederlandse wet. Het tegengaan van corruptie is onderdeel van de agenda voor hulp, handel en investeringen. Nederland draagt in lage- en middeninkomenslanden bij aan het transparanter opereren van de overheid door publieke instituties en het maatschappelijke middenveld te helpen versterken. Goed bestuur en het bestrijden van corruptie is essentieel voor politieke en economische stabiliteit, een duurzame sociaaleconomische ontwikkeling en een aantrekkelijk ondernemingsklimaat. Tegelijkertijd is het bedrijfsleven gebaat bij transparante regelgeving die geldt voor alle betrokkenen. Corruptie ondermijnt dit en zorgt voor een ongelijker speelveld. Maatschappelijk verantwoord en integer ondernemen is dan ook een basisvoorwaarde binnen de hulp en handel agenda.

Het kabinet stimuleert het Nederlandse bedrijfsleven op een verantwoorde manier zaken te doen, met respect voor mens en milieu. De OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen vormen hiervoor het kader (Kamerstuk 26 485, nr. 164), en omvatten diverse thema's zoals mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en corruptie. De bestrijding van corruptie is onderdeel van de OESO-richtlijnen.

Voor de IMVO-convenanten vormen de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights de basis. Voor de IMVO-convenanten wordt het SER-advies gevolgd en hebben een tweeledig doel. Te weten, op specifieke risico's binnen een ambitieuze en realistische termijn van 3–5 jaar substantiële stappen van verbetering te bereiken voor groepen die negatieve effecten ervaren, en om een gezamenlijke oplossing te bieden voor problemen die bedrijven zelf niet geheel op kunnen lossen. De partijen die betrokken zijn bij (de totstandkoming van) een convenant bepalen gezamenlijk op welke specifieke risico's zij zich willen richten.

Binnen de energiesector heeft de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) aangegeven de stap te willen zetten richting een IMVO-convenant. De convenantbesprekingen zijn nog niet van start gegaan en de focus van het convenant is nog niet bepaald. De olie- en gasector overweegt geen initiatief richting een IMVO-convenant. Het kabinet heeft het Nationaal Contactpunt voor de OESO-richtlijnen verzocht onderzoek te doen naar de mate waarin de energiesector de OESO-richtlijnen implementeert. De uitkomsten van dit onderzoek worden in het najaar van 2017 verwacht.

Vraag 5

Welke non-gouvernementele organisaties die corruptie bestrijden in Nigeria steunt u en met welk bedrag?

Antwoord 5

Via het zogenoemde Accountability Fonds van Buitenlandse Zaken wordt de NGO Niger Delta Stakeholders Initiative for Community Development Empowerment (NDSICDE) gesteund, onder andere op het gebied van goed bestuur en anticorruptie. De Nederlandse bijdrage aan dit project betreft € 1,7 miljoen voor de periode 2016–2020. Daarnaast draagt Nederland bij aan een programma van Oxfam Nigeria om in samenwerking met enkele lokale NGO's het beheer, controle en management van overheidsinkomsten en -uitgaven te helpen verbeteren. Het budget voor Oxfam Nigeria bedraagt € 1.2 miljoen voor de periode 2016–2018, waarvan onder andere dit programma wordt gefinancierd.

Vraag 6

Op welke wijze werkt u samen met de Nigeriaanse overheid om corruptie te bestrijden? Vindt deze corruptiebestrijding plaats in het kader van een hulpprogramma? Welk bedrag besteedt Nederland hieraan?

Vraag 7

Wordt corruptie in Nigeria ook via andere wegen, zoals de Europese Unie of de Verenigde Naties, met Nederlands geld aangepakt? Op welke manier gebeurt dit en welk bedrag besteedt Nederland hieraan?

Antwoord 6 en 7

In de dialoog die Nederland heeft met de Nigeriaanse overheid komt bestrijding van corruptie op alle niveaus ter sprake. De Nigeriaanse overheid geeft toe dat corruptie een groot probleem is en onderneemt anticorruptie-maatregelen. Nederland heeft geen bilaterale hulprelatie met Nigeria, maar via de multilaterale organisaties en internationale financiële instellingen waaraan Nederland bijdraagt, en die projecten in Nigeria financieren, wordt aandacht besteed aan de strijd tegen corruptie.

Binnen de VN is de United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) hoeder van de UN Convention against Corruption (UNCAC) en verantwoordelijk voor het stimuleren van ratificatie en implementatie, onder andere via het verlenen van technische assistentie. UNODC heeft sinds 2001 een kantoor in Nigeria. Nederland is actief in het UNCAC-evaluatieproces en de plenaire vergaderingen waaruit aanbevelingen komen die lidstaten beter in staat moeten stellen anticorruptiemaatregelen te implementeren.

Vanuit het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF), waar Nederland aan bijdraagt, is voor de periode 2012–2017 88 miljoen euro vrijgemaakt voor 3 projecten van UNODC op dit gebied in Nigeria. De projecten hebben tot doel:² het bevorderen van anticorruptie coördinatie en het ontwikkelen van beleid en wetgeving;³ capaciteitsopbouw van de belangrijkste instituties die zich in Nigeria met corruptiebestrijding bezighouden, waaronder de politie, rechtbanken en anti corruptie commissies;⁴ het vergroten van capaciteit van non-gouvernementele organisaties.

Nederland en Nigeria zijn lid van het Extractives Industries Transparency Initiative (EITI), waar beide landen dit jaar een zetel in het internationaal bestuur hebben. Voor de periode 2017–2020 draagt Nederland totaal 1 miljoen US-dollar bij aan het Internationaal Secretariaat van het EITI. Het EITI is de wereldwijde vrijwillige standaard voor het goed bestuur van de exploitatie van olie, gas en minerale hulpbronnen. In 51 landen, waaronder Nigeria, wordt de standaard toegepast. Toepassing van de standaard draagt onder meer bij aan vermindering van corruptie en verbeterd financieel beheer in de geldstromen afkomstig uit de grondstofwinning en aan het publiek debat over deze geldstromen. Bovendien ondersteunt het de ontwikkeling van overheidssystemen gericht op verbetering van fiscale transparantie.

Vraag 8

Bent u van mening dat het op corrupte wijze zaken doen in Nigeria door Nederlandse multinationals contraproductief werkt voor corruptiebestrijdings-programma's?

Antwoord 8

Ja. Corruptie ondermijnt de economische ontwikkeling van een land, de effectiviteit van ontwikkelingsprogramma's en de mogelijkheden voor duurzame handels- en investeringsrelaties met Nederland.

Vraag 9

Welk beleid hanteert u ten aanzien van Nederlandse bedrijven die profiteren van corruptie in door Nederland via ontwikkelingshulp gesteunde landen?

Vraag 10

Hoeveel meldingen zijn de afgelopen jaren van dergelijke situaties bij u gedaan?

Vraag 11

Welke mogelijkheden heeft u om Nederlandse bedrijven die gebruik maken van en/of profiteren van corruptie in deze landen te bewegen hiermee te stoppen en hoe vaak en op welke manier heeft u hiervan gebruik gemaakt?

² <https://www.rtlnieuws.nl/nederland/top-shell-wist-van-corruptie-van-beurden-afgeluisterd-door-politie>

³ <https://www.rtlnieuws.nl/nederland/top-shell-wist-van-corruptie-van-beurden-afgeluisterd-door-politie>

⁴ <https://www.rtlnieuws.nl/nederland/top-shell-wist-van-corruptie-van-beurden-afgeluisterd-door-politie>

Antwoord 9, 10 en 11

Nederland kent een integrale aanpak van corruptie, van preventie tot repressie. Dit beleid is uiteengezet in de Kamerbrief van 10 maart 2015 (Kamerstuk⁵). Het kabinet wil corruptie zoveel mogelijk voorkomen en waar corruptie ondanks alle preventieve maatregelen toch nog heeft plaatsgevonden, zo effectief mogelijk met alle beschikbare middelen en instrumenten bestrijden.

Passieve en actieve omkoping van ambtenaren in binnen- en buitenland zijn strafbaar gesteld voor de Nederlandse wet. Het Nederlandse Openbaar Ministerie, de rijksrecherche en de FIOD zijn belast met de detectie, opsporing en vervolging van omkoping.

Naast opsporing en vervolging, is het bevorderen van integriteit en bewustzijn bij het internationaal opererende bedrijfsleven van groot belang als preventieve maatregel om buitenlandse corruptie te bestrijden. In de communicatie tussen de Nederlandse overheid en bedrijven, zoals in de aanloop naar economische missies en rondetafelgesprekken, wordt het bevorderen van maatschappelijk verantwoord ondernemen aan de orde gesteld.

Zoals vermeld in de beantwoording op vraag 3 en 4 wordt het Nederlands internationaal opererende bedrijfsleven geacht conform de OESO-richtlijnen te opereren, waar ook ter wereld.

Het is de verantwoordelijkheid van bedrijven zelf om risico's, zoals op het gebied van corruptie, te identificeren, voorkomen of mitigeren en rekenschap af te leggen over de wijze waarop zij met de geïdentificeerde risico's omgaan. Deze *due diligence* (gepaste zorgvuldigheid) is een kernelement van de OESO-richtlijnen. De overheid helpt bedrijven om deze mogelijke risico's te identificeren, bijvoorbeeld door middel van de MVO Risicochecker (<http://www.mvorisicochecker.nl/en>), de KPMG Sector Risico Analyse en via informatieverstrekking door de Nederlandse ambassades. Verder hebben ICC-Nederland, VNO-NCW, MKB Nederland onlangs samen met de ministeries van Buitenlandse Zaken, Economische Zaken en Veiligheid en Justitie de brochure «Eerlijk zakendoen zonder corruptie» gepubliceerd, die erop is gericht om corruptie in het buitenland tegen te gaan.

In Nederland is het toetsen, verbeteren en monitoren van de naleving van de IMVO-voorwaarden – inclusief het tegengaan van corruptie – standaard onderdeel van het verstrekken van overheidssteun voor bedrijfsactiviteiten in het buitenland. Indien een bedrijf dat aanspraak maakt op overheidssteun niet voldoet aan de gestelde IMVO-voorwaarden, maar er wel uitzicht is op verbetering, zal een verbetertraject gestart worden waarbij het bedrijf gedurende de uitvoering dient toe te werken naar conformiteit met de OESO-richtlijnen. Indien er geen uitzicht is op verbetering, zal het project en bedrijf worden uitgesloten van overheidssteun.

Uitvoerders monitoren de afspraken die met het bedrijf zijn gemaakt.

Daarnaast kunnen personen, maatschappelijke organisaties en bedrijven een melding doen van een (vermeende) schending van de OESO-richtlijnen door een bedrijf bij het Nationaal Contactpunt voor de OESO-richtlijnen (NCP). Als een onderneming zich tijdens een lopend project (structureel) niet houdt aan de voorwaarden, kan dit beëindiging van de steun tot gevolg hebben.

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken is geen meldpunt voor dergelijke situaties. Indien er binnen het postennetwerk signalen worden opgevangen, worden deze via het Ministerie van Buitenlandse Zaken doorgeleid naar het Openbaar Ministerie. Deze combineert dit met andere signalen en bepaalt of er gegronde redenen zijn voor onderzoek.

Vraag 12

Welke ondersteuning heeft u Shell sinds 2010 geboden bij de uitoefening van bedrijfsactiviteiten in Nigeria? Kunt u hierbij duidelijk aangeven om wat voor soort hulp het gaat?

⁵ <https://www.rtlnieuws.nl/nederland/top-shell-wist-van-corruptie-van-beurden-afgeluisterd-door-politie>

Antwoord 12

Shell is verantwoordelijk voor haar eigen bedrijfsactiviteiten. Ondersteuning vindt plaats langs de reguliere kanalen, bijv. informatievoorziening door de Nederlandse vertegenwoordiging in Nigeria en betrokkenheid van Shell bij activiteiten georganiseerd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken (zoals economische missies). Met Shell in Nigeria wordt daarnaast samengewerkt bij het vinden van oplossingen voor de problematiek van olievervuiling in de Niger Delta, onder meer in een dialoogproces tussen SPDC («Shell Nigeria») en de lokale gemeenschap en het schoonmaken van olievervuiling rondom Bodo.

Vraag 13

Deelt u de mening dat Nederland een extra verantwoordelijkheid heeft ten aanzien van het handelen van Shell gezien de vele Nederlandse aandeelhouders van het bedrijf?

Vraag 14

Wat bent u van plan specifiek ten aanzien van Shell te ondernemen naar aanleiding van deze nieuwste omkoopaffaire? Op welke wijze gebruikt u het Nederlandse aandeelhouderschap van Shell in dezen?

Antwoord 13 en 14

Shell dient zich als Nederlands bedrijf te houden aan de Nederlandse wet en de OESO-richtlijnen. De staat is geen direct aandeelhouder, daarom is de aandeelhoudersstructuur hierbij niet van belang. Aangezien het een lopend onderzoek betreft, kan hier niet inhoudelijk op worden ingegaan.